

Vangnetstructuur voor jeugdigen van 12 tot 23 jaar

Amsterdam, 23 januari 2002

DSP-groep BV
Eva Klooster
Wilma Strik

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Probleemstelling	4
1.3	Het karakter van deze rapportage	4
1.4	Leeswijzer	5
2	Vangnetten onderwijs	6
2.1	Huidige opzet	6
2.2	Vangnetten openbaar en bijzonder onderwijs	6
2.3	ROC vangnet	7
2.4	Knelpunten	8
3	Jteams	9
3.1	Huidige opzet	9
3.2	Knelpunten	10
4	Het WEB	11
4.1	Huidige opzet	11
4.2	Knelpunten	12
5	Het Spinteam	13
5.1	De opzet	13
5.2	De knelpunten (op basis van Evaluatie Spinteam)	14
5.3	Knelpunten (analyse DSP)	15
6	Toekomstscenario	16
6.1	Inleiding	16
6.2	Uitgangspunten voor de toekomst	16
6.3	Gewenste situatie: Jteams	17
6.4	Gewenste situatie: onderwijsvangnetten	20
6.5	De gewenste situatie: WEB	21
7	Openstaande vragen	26
7.1	Inleiding	26
7.2	Openstaande vragen	26

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Rondom het lokaal jeugdbeleid is veel in beweging en de ontwikkelingen zijn nog lang niet uitgekristalliseerd. De ontwikkelingen in de jeugdzorg, in het onderwijs en op het gebied van arbeidstoeleiding van jeugdigen, presenteren steeds nieuwe vraagstukken waar het lokaal jeugdbeleid mee te maken krijgt.

Sinds 1996 functioneert in Enschede het samenwerkingsverband "het WEB", als onderdeel van het lokaal jeugdbeleid. Het WEB kan gezien worden als een samenwerkingsverband op operationeel niveau tussen instellingen en organisaties die betrokken zijn bij jeugdigen met meervoudige problematiek in de leeftijd van 12 tot 23 jaar. Het WEB beoogt een passend aanbod te doen aan jeugdigen die niet geholpen kunnen worden via de vangnetten op de scholen (onderwijsvangnetten), de vangnetten in de stadsdelen (Jteams) en/of jeugdigen die gezien hun problematiek een zwaar hulpaanbod nodig hebben.

In Enschede gelden de onderwijsvangnetten en de Jteams als de 'eerste' vangnetten voor jongeren met problemen. Zij hebben de taak problemen van jongeren in het onderwijs en in de stadsdelen te signaleren en indien mogelijk een (preventief) aanbod te doen. Jongeren die als gevolg van complexe meervoudige problematiek geen passend aanbod kunnen krijgen via de onderwijsvangnetten of Jteams, worden doorverwezen naar het WEB: het stedelijke vangnet. Het gaat dan om jongeren met meervoudige problematiek waaronder verslaving, emotionele verwaarlozing, seksueel misbruik, gezondheidsproblemen, crimineel gedrag en problemen met school, werk en sociale vaardigheden. Bij een hulpaanbod aan deze doelgroep is veelal betrokkenheid van meerdere instellingen noodzakelijk. Het WEB heeft het doel te komen tot samenwerking en samenhang in het aanbod aan de aangemelde jongeren.

Tussen 1999 en medio 2001 is een team, bestaande uit drie casemanagers (het Spinteam) gekoppeld aan het WEB. Het team moest naast het begeleiden van cases, het zicht verbeteren op knelpunten bij en tussen instanties. Aanleiding was de constatering dat voor een deel van de aangemelde jongeren geen of niet tijdig adequate hulp voorhanden zou zijn. Het Spinteam is als experiment gestart, in het kader van de landelijke CRIEM pilot waarvoor Enschede is geselecteerd.

De vangnetstructuur bestaande uit Jteams, onderwijsvangnetten en het WEB, ontbeert een heldere opzet, waarin de functies en taken van de deelnemende instellingen en organisaties helder zijn vastgelegd. Aan onderzoeksbureau DSP-*groep* BV is door de heer Slats, directeur van stichting specifiek jongerenwerk Enschede de Rots, namens het Platform 12+ gevraagd om op basis van onderzoek, voorstellen te doen voor de reorganisatie van de vangnetstructuur. Een toelichting op de probleemstelling van het onderzoek treft u in de volgende paragraaf.

1.2 Probleemstelling

Omdat het WEB niet in staat was alle gesignaleerde problemen op te lossen is in 1999 gekozen voor het instellen van het Spinteam. Naast casemanagement, kreeg het team de opdracht om meer zicht te bieden op de knelpunten bij en tussen instanties waardoor adequate hulp voor een deel van de aangemelde jongeren uitbleef of te lang op zich liet wachten. Hoewel het vanaf het begin de bedoeling is geweest om het team in te bedden bij een van de bestaande instellingen, waren er na twee jaar nog geen vorderingen geboekt op dit gebied. Het ontbreken van structurele inbedding is een van de redenen geweest om te besluiten tot stopzetting van de werkzaamheden van het team. De behoefte aan meer helderheid ten aanzien van de knelpunten in het aanbod aan jongeren met meervoudige problematiek is echter nog steeds actueel.

Verder bestaat er behoefte aan een heldere vangnetstructuur voor jeugdigen van 12 tot 23 jaar, waarin duidelijk is vastgelegd welke organisaties een rol dienen te spelen in welke vangnetten en wat de verantwoordelijkheden en taken zijn van elke deelnemer. Uiteindelijk moet duidelijk worden voor welke jongeren(problemen) de Jteams en onderwijsvangnetten verantwoordelijk zijn en wanneer er doorverwezen kan worden naar het WEB. Door het gemis van een heldere structuur bestaat het gevaar dat overlapping van werkzaamheden plaatsvindt of dat er juist geen passend aanbod wordt gedaan.

Tevens is het van belang om de doelstellingen van de verschillende vangnetten te vertalen in te behalen resultaten en vast te leggen op welke wijze er geregistreerd en geëvalueerd zal worden. Dit is nodig om vast te kunnen stellen of de inzet van de verschillende vangnetten meerwaarde oplevert in het oplossen van de problematiek.

Ten slotte resteert de vraag op welke wijze er een aanbod gedaan zal worden aan de doelgroep die de afgelopen twee jaar terecht kwam bij het Spinteam. Kan, door middel van het vastleggen van een heldere vangnetstructuur, een aanbod gedaan worden voor de zwaarste categorie jongeren met problemen?

1.3 Het karakter van deze rapportage

Deze rapportage is voor een deel gebaseerd op de analyse van schriftelijke informatie. Over de vangnetten is een ruime hoeveelheid nota's, werkplannen, evaluaties en onderzoeken beschikbaar. Het schriftelijk materiaal was over het algemeen zeer informatief en goed bruikbaar, maar moest zo nu en dan aangevuld worden met gesprekken met de betrokkenen. Naast individuele gesprekken, waren de overleggen met de begeleidingscommissie en het Platform 12+ van grote waarde. Hoe het zit met het draagvlak bij betrokken instellingen om veranderingen aan te brengen in de vangnetstructuur valt immers niet af te lezen uit schriftelijk stukken.

Het optimaliseren van de vangnetstructuur is in die zin een gezamenlijke taak van alle betrokkenen. DSP heeft de opdracht om op basis van een analyse van de huidige situatie van de vangnetstructuur in Enschede, voorstellen te doen voor de toekomst.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport start met een beschrijving van de huidige vangnetstructuur in Enschede voor jeugdigen tussen 12 en 23 jaar en met meervoudige problemen. Van ieder vangnet wordt kort de huidige opzet beschreven. Vervolgens komen een aantal knelpunten aan bod.

In hoofdstuk 2 staan de vangnetten van het voortgezet onderwijs, het ISK en het ROC vangnet beschreven en in hoofdstuk 3 de J teams. Het WEB en het Spinteam zijn onderwerp van hoofdstuk 4 en 5. In hoofdstuk 6 staan een opzet voor toekomstscenario. Hoofdstuk 7 bevat een opsomming van knelpunten die niet verwerkt zijn in het toekomstscenario, maar die wel aangepakt dienen te worden om de vangnetstructuur succesvol te maken voor de doelgroep.

2 Vangnetten onderwijs

2.1 Huidige opzet

In Enschede zijn verschillende vangnetten voor het onderwijs actief:

- Vangnet voor het Openbaar Onderwijs bestaat uit het vroegere "Vroeghulpoverleg", uitgebreid met vertegenwoordigers van de twee andere scholen voor Openbaar Onderwijs en het Agrarisch Onderwijs Centrum.
- Bonhoeffer kent twee onderdelen, te weten:
 - vangnet ex-Ichthus: is een vangnet voor het Protestants Christelijke Voorgezet Onderwijs en de Gereformeerde School voor Mavo;
 - vangnet ex-Jacobus: is een vangnet voor het Rooms Katholieke Voortgezet Onderwijs.
- Vangnet ISK: is een vangnet voor de internationale schakelklassen op de locatie van het Stedelijk Lyceum.
- Vangnet ROC is een breed opgezet vangnet waarin naast alle scholen verbonden aan het ROC, ook de instanties voor hulpverlening/zorg, werk en inkomen, politie en leerplicht en het ROC servicecentrum zijn vertegenwoordigd.

2.2 Vangnetten openbaar en bijzonder onderwijs

Doelstelling

Door een vroege en juiste aanpak van de problemen wordt beoogd voortijdig schooluitval te voorkomen. Meer specifiek worden door middel van adequate samenwerking gebaseerd op regulier overleg(vangnet) tussen beroepskrachten vanuit het onderwijs en vanuit instanties die buiten het onderwijsveld betrokken zijn bij leerlingen:

- vroegtijdig problemen van leerlingen gesignaleerd;
- de signalen die de verschillende instanties inbrengen verzameld;
- noodzakelijke stappen/aanpak gezamenlijk besproken.

Taken

De taken van de deelnemers zijn:

- inbrengen van signalen (over problemen van) leerlingen;
- gezamenlijk consulteren en ondersteunen van beroepskrachten die bij leerling betrokken zijn;
- bespreken van adequate aanpak van gesignaleerde problemen (onder andere gedrags-, sociale- en opvoedkundige problemen);
- zorgdragen voor sluitende aanpak, tegen gaan van overlap;
- problemen die 'te zwaar' zijn voor vangnetten (zie doorverwijzingscriteria WEB) door verwijzen.

Deelnemers vangnetten openbaar onderwijs en bijzonder onderwijs

In de vangnetten van het openbaar onderwijs zijn vanuit het onderwijs vertegenwoordigd:

- AOC leerlingbegeleiders;
- coördinator leerlingbegeleiders 7 locaties Stedelijk Lyceum;
- coördinatoren leerlingbegeleiders (van de verschillende locaties);
- SVO ZMOK 't Schip;
- SVO LOM De Klopper.

Verder zijn vertegenwoordigd:

- Jarabee (stichting jeugdzorg in Twente) afdeling educatie;
- Jarabee afdeling Jeugdhulpverlening;
- Jarabee afdeling Ambulante Hulpverlening;
- Gemeente: leerplicht;
- GGD: jeugdarts;
- Politie: coördinator Jeugd en zedenzaken.

Het voorzitterschap bij het Stedelijk Lyceum (GZ-psycholoog/coördinator leerlingbegeleider). Ook de notulist is werkzaam bij het Stedelijk Lyceum.

De voorzitters van de vangnetten zijn "technische voorzitters". Zij spelen geen rol in het sturen van het proces. In de vangnetten zitten ook de coördinatoren van de leerlingbegeleiders. De coördinatoren zijn niet direct betrokken bij de leerling en zijn afhankelijk van de informatie (voeding) die zij van de leerlingbegeleiders krijgen. De vangnetten hebben de beschikking over een vaste notulist. Zij voert ook gegevens in de Draad in.

De onderwijsvangnetten trachten van iedere leerling die wordt besproken de leefgebieden in kaart te brengen. Ze hanteren hierbij geen vast systeem. De scholen proberen wel breed te kijken, maar weten vaak weinig over de vrije tijd van de leerlingen, concluderen enkele geïnterviewde deelnemers.

Deelnemers vangnet Internationale Schakelklassen

Voor de leerlingen van de internationale schakelklassen bestaat er een apart vangnet met deelnemers die zijn uitgenodigd vanwege de specifieke deskundigheid vanuit het onderwijs:

- ROC servicecentrum;
- SVO ZMOK 't Schip;
- ISK: leerlingcoördinator ;
- ISK: adjunct directeur;
- Stedelijk Lyceum: schoolpsycholoog;
- verzuimcoördinator/notulist.

En verder zijn vertegenwoordigd:

- Jarabee afdeling Educatie;
- Jarabee namens de mentoren KWE's;
- Politie: coördinator Jeugd en zedenzaken;
- GGD: jeugdarts;
- St. Maatschappelijke Dienstverlening: AMA-project;
- Kionda (Mentoren KWE's Oost Nederland);
- Stichting de Opbouw (voogdij AMA's);
- Arbeidstrainingscentrum (ATC);
- Vluchtelingenwerk Enschede.

2.3 ROC vangnet

Zoals in de eerste paragraaf al staat vermeld is het ROC vangnet een breed overleg waarin scholen en instanties voor jeugdhulpverlening/zorg, werk en inkomen, politie en leerplicht zijn vertegenwoordigd.

Daarnaast heeft elke ROC school een eigen servicecentrum. De door- en uitstroom van leerlingen wordt door de servicecentra geregeld.

Doelstelling ROC vangnet

Uiteindelijke doel is het voorkomen van voortijdig schooluitval en zorgdragen dat deelnemers tot 23 jaar een startkwalificatie behalen (diploma op MBO niveau 2). Voor het overige komt de doelstelling van het ROC vangnet overeen met de doelstelling van de vangnetten voor het openbaar onderwijs.

Deelnemers ROC vangnet

Participanten vanuit de scholen:

- ROC school voor technologie;
- ROC school voor gezondheid en welzijn;
- ROC school voor economie + ICT;
- VAVO (sprintmavo/tophavo);
- SVO ZMOK school 't Schip;
- VSO/LOM school de Klipper;
- VSO/LOM school de Steenriet;
- Bonhoeffercollege (1 Ichtus, 2 Jacobus);
- Stedelijk Lyceum locatie Schuttersveld.

Verder zijn vertegenwoordigd:

- Jarabee, afdeling Educatie;
- Jarabee afdeling ambulante Jeugdhulpverlening;
- Mediant (outreaching hulpverlener = SVP'er);
- Activa werk en advies;
- ATC arbeidstrainingscentrum ;
- CWI Centrum voor Werk en Inkomen;
- Politie: coördinator Jeugd- en Zedenzaken;
- Gemeente: leerplicht/RMC.

Voorzitterschap ligt bij het ROC

2.4 Knelpunten

- Communicatie binnen de locaties van de scholen op het gebied van leerlingenzorg is niet altijd optimaal. De indruk bestaat dat de aanmelding voor bespreking in het vangnet nog vaak te laat in gang wordt gezet.
- Samenhang en samenwerking tussen leerlingbegeleiding en de vangnetten kan optimaler. In welke mate de voorzitters van de vangnetten een rol kunnen spelen bij het verbeteren van deze samenhang zal onderzocht moeten worden.
- Scholen gebruiken niet altijd dezelfde criteria voor inbreng van een leerling in een vangnet. Ook schoolintern (verschillende locaties) worden soms verschillende criteria gebruikt.
- Door wachtlijsten bij jeugdhulpverlening is het niet altijd mogelijk om snel en adequaat te reageren op problemen van leerlingen.
- Samenwerking en afstemming tussen de onderwijsvangnetten en Jteams zou beter moeten. De Jteams werken wijkgebonden, de scholen werken op een breder terrein. Informatie wordt niet altijd gedeeld, waardoor de kans op overlap groot is.
- Het ROC werkt momenteel aan het oplossen van een aantal interne knelpunten, waaronder het verbeteren van de intake, de scholing voor de mentoren en verbeteren van de trajectbegeleiding.

3 Jteams

3.1 Huidige opzet

'Jteams' is de aanduiding voor de overleggen die op stadsdeelniveau plaatsvinden tussen de instellingen die zich bezig houden met problemen van jongeren tussen 12 en 23 jaar. De onderstaande beschrijving van het doel, doelgroep, taken en werkwijze is grotendeels gebaseerd op het Handboek Jteam en de Evaluatie 2000.

Deelnemers

De vaste deelnemers zijn: De Rots (specifiek jongerenwerk), Politie (afdeling Jeugdzaken), Wijkwelzijnswerk (jongerenwerk), DMO (afdeling leerplicht). In een aantal Jteams zijn ook de jeugdhulpverlening/zorg (Jarabee) en Mediant (afd. outreachend) vertegenwoordigd. Naast vaste deelnemers kunnen er *gast* deelnemers worden uitgenodigd, zoals GGD, Mediant, Raad voor Kinderbescherming, Stichting Jeugd en Gezin, arbeidsbureau, sociale dienst en Tactus.

Doelstelling

Doel van de Jteams is het vroegtijdig signaleren, bespreken, afstemmen en aanbieden van een hulpaanbod aan de doelgroep.

Doelgroep

Jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar met problemen thuis, op school of in de vrije tijd.

Taken

De (deelnemers van de) Jteams kunnen zelf een aanbod doen of kunnen doorverwijzen. Het gaat er om zo dicht mogelijk bij huis en met een zo licht mogelijke vorm van hulp problemen op te lossen. Naast het vroegtijdig signaleren en het bieden van een licht individueel hulpaanbod hebben de Jteams de taak knelpunten en lacunes in het aanbod te signaleren¹.

Werkwijze

De deelnemers aan de Jteams melden individuele jongeren aan in het overleg. Degene die de jongere inbrengt wordt tevens casemanager van de betreffende jongere.

Succesfactoren

De ervaringen van het Jteam zijn eind 2000 geëvalueerd. Uit de evaluatie blijkt dat de positieve effecten van de Jteams zich concentreren rond de verbetering van de samenwerking tussen instellingen. Als gevolg daarvan is de hulpverlening beter afgestemd.

Noot 1 Of dit gebeurt verschilt per Jteam. Onder andere daarom hebben de stedelijke Jteam coördinatoren afgesproken hieraan aandacht te besteden in het WEB.

3.2 Knelpunten

Betrokkenheid jeugdhulpverlening

Volgens de opzet van de Jteams zou jeugdhulpverlening behoren tot de vaste deelnemer in elk Jteam. In de praktijk is dit niet overal gebeurd en wordt er gewacht op de komst van het Bureau Jeugdzorg.

Sommige Jteams stuurden de problematische jongeren door naar het WEB, waarna het Spinteam de diagnose deed. Indien nodig verwees het Spinteam de jongere door naar de jeugdhulpverlening.

Wachtlijsten

De Jteams kunnen hun signalerings- en doorverwijzingtaak onvoldoende waarmaken doordat doorverwezen jongeren op wachtlijsten terecht komen. Met name de deelnemers vanuit de jeugdhulpverlening hebben een capaciteitsprobleem. Het gevaar bestaat dat jongeren met problemen wel door de Jteams worden gesignaleerd en geregistreerd, maar dat zij door het ontbreken van een adequaat aanbod uit het zicht verdwijnen van de Jteams.

Het is relevant de discussie aan te gaan over welk aanbod men verwacht van de eerste lijnsinstellingen in de stadsdelen. Wat kan bijvoorbeeld door het maatschappelijk werk of door het algemeen en specifiek jongerenwerk opgevangen worden onder optimale omstandigheden? (dit punt staat verwerkt in hoofdstuk 7)

Verantwoording van verwijzing naar WEB

De Jteams sturen jeugdigen door naar het WEB op het moment dat de deelnemers aan de Jteams geen aanbod kunnen doen. "Blijkt uit de gesprekken dat niemand passend hulp kan bieden, dan moet er naar het WEB worden verwezen", zo vermeldt het Handboek. De reden "niemand passend hulp kan bieden" wordt niet geregistreerd of meegenomen bij de evaluatie.

Het is niet bekend welk percentage van de doorverwijzingen naar het WEB heeft geleid tot een passend aanbod (dit weten wij alleen van de jongeren die doorverwezen zijn naar het Spinteam).

Onvoldoende heldere opzet

Er zijn geen afspraken gemaakt over de inzet uren/fte die de deelnemende instanties beschikbaar moeten stellen voor overleg en hulpverlening gekoppeld aan de Jteams.

Voldoende outreachende jongerenwerkers in de wijken?

Volgens de onderzoeker van Ferweda was de omvang van het jongerenwerk in Enschede te beperkt, niet gelijk verdeeld over de wijken en ontbreekt sturing (1997). Ferweda berekende dat 500 jongeren niet werden bereikt, die wel intensieve aandacht nodig hadden. Het zou gaan om:

- traditionele randgroepjongeren- maatschappelijk kwetsbaar;
- nieuwe randgroepjongeren- hectische gezinsstructuur, maatschappelijke druk en een kleine groep meisjes.

Het jongerenwerk is in de tussenliggende jaren versterkt en van structuur veranderd. In welke mate de door Ferweda gesignaleerde knelpunten nog steeds spelen, is niet op te maken uit het schriftelijke materiaal.

4 Het WEB

4.1 Huidige opzet

Het WEB is min of meer informeel opgezet. De status van het samenwerkingsverband is daarmee onduidelijk. Het netwerk is er voor jongeren met meervoudige problematiek. (We spreken pas van een formeel netwerk als de samenwerking contractueel geregeld is tussen meerdere instellingen en organisaties rond een bepaalde taakstelling.)

In januari 1996 heeft de gemeente Enschede een startnotitie "nieuwe ontwikkelingen jeugdbeleid" geschreven. Hierin wordt het WEB als samenwerkingsverband genoemd. De hierin beschreven werkwijze is gebruikt als uitgangspunt bij de start van het samenwerkingsverband in januari 1996.

Deelnemers

De deelnemers aan het WEB zijn scholen voor voortgezet onderwijs, politie, Raad voor de kindbescherming, hulpverleningsinstanties, Activa, Jteams, jeugdreclassering, leerplichtambtenaar, allochtonenteam en het Regionaal Opleidingscentrum (ROC) Oost Nederland.

Elke deelnemer aan het WEB is binnen de eigen organisatie het aanspreekpunt voor medewerkers/collega's, als het gaat om doorverwijzing van jongeren.

Doelstelling

De doelstelling van het WEB is een functionele samenwerking van de daarbij betrokken instellingen, die gericht is op het bestrijden van achterstanden bij jongens en meisjes op alle leefgebieden, te weten: wonen, scholing, arbeid, gezondheid, sociale omgeving inkomen en criminaliteit. Het beleid dient te bevorderen, dat de jongeren in een maatschappelijke positie komen, die voldoet aan hun mogelijkheden en behoeften en die voor de samenleving acceptabel is.

Doelgroep

De doelgroep wordt als volgt omschreven:

Jongeren in de leeftijd tussen 12 en 23 jaar, die op meerdere leefgebieden in de meest ongunstige persoonlijke en maatschappelijke omstandigheden verkeren.

Instroomcriteria

De criteria voor bespreking in het huidige WEB zijn de volgende:

- elk vangnet bespreekt in eerste instantie zijn eigen 'probleem'jongeren;
- wanneer het vangnet zelf geen adequate oplossing kan vinden en de jongere problemen heeft op meerdere leefgebieden, wordt de jongere doorverwezen naar het WEB;
- de jongeren, die in het WEB worden besproken zijn geregistreerd in het centrale registratiesysteem, de Draad.

4.2 Knelpunten

Volgens leden van de begeleidingscommissie:

- Aangemelde jongeren staan soms te lang op de lijst, zonder een goede aanpak.
- In het WEB worden vaak de besprekingen van de Jteams en de vangnetten onderwijs weer dunnetjes overgedaan.
- In het WEB zitten niet de mensen die de jongeren zelf begeleiden. 'Er wordt niet over, maar langs de jongeren gepraat'.

Toevoeging van DSP:

- Uit het beschikbare schriftelijke materiaal komt niet duidelijk naar voren welke inspanningsverplichting er ligt bij de deelnemende organisaties. Het WEB blijft in die zin te vrijblijvend. Over de behaalde resultaten van het WEB is geen informatie beschikbaar. Het blijft daarom onduidelijk of en welke meerwaarde het WEB heeft. Op basis van de Evaluatie Spinteam is overigens wel duidelijk hoeveel jongeren een traject hebben gekregen via het Spinteam.
- De instroomcriteria dienen duidelijker beschreven te worden.
- Doordat de taken en verantwoordelijkheden van de Jteams (en meer in het algemeen de voorliggende voorzieningen) niet optimaal beschreven zijn als het gaat om het aanbod aan de doelgroep, bestaat het gevaar dat het WEB niet functioneert als echt ultiem vangnet en jongeren krijgt doorverwezen die 'dichter bij huis' en sneller geholpen hadden moeten worden.

5 Het Spinteam

5.1 De opzet

Het Spinteam is september 1999 gestart met behulp van het CRIEM-budget, dat aan de gemeente Enschede is toegekend.

Het team werd aanvankelijk gevormd door twee casemanagers. Begin 2000 is een derde casemanager aan het team toegevoegd. Alle drie de casemanagers zijn gedetacheerd vanuit verschillende werkgevers: casemanager 1 is gedetacheerd vanuit politie Twente, casemanager 2 vanuit Stichting Jeugd & Gezin afdeling Jeugdreclassering en casemanager 3 vanuit Stichting specifiek jongerenwerk De Rots.

In opdracht van het WEB namen de casemanagers de begeleiding op zich van de jongeren die, als gevolg van hun complexe problematiek, geen passend aanbod konden krijgen via de reguliere instellingen die participeren in het WEB. Naast casemanagement, dienden de teamleden vast te stellen wat wel en wat niet werkte in de aanpak van deze gedragsproblematische jongeren. Daarbij moeten de problemen van allochtone jongeren apart benoemd worden.

Het Spinteam bestaat sinds augustus 2001 niet meer. Belangrijke reden is dat er geen structurele inbedding is gevonden voor het team.

Hieronder staat een korte beschrijving van de opzet van het team en de knelpunten waar het team mee te maken heeft gehad. Bij de knelpunten maken wij een onderscheid tussen de knelpunten die er bestaan volgens de waarneming van de Spinteamleden (weergegeven in de Evaluatie Spinteam 2001) en een aantal knelpunten die de onderzoekers van DSP signaleren.

Doelstelling

De activiteiten van het Spinteam moesten bijdragen aan een betere en sluitende aanpak in het jeugdbeleid. Meer specifiek ging het om het verbeteren van:

- het reguliere aanbod wat betreft timing, kwaliteit en effectiviteit;
- samenwerking tussen de instellingen;
- vraaggericht werken.

Taken

Naast het behandelen van cases hadden de casemanagers als taak om op basis van die cases leemten in de bestaande hulpverlening en scholing te onderzoeken en te rapporteren. Zij hadden de taak om analyses te maken van en aan het WEB te rapporteren over:

- aantal probleemjongeren, hun etniciteit en de verdeling jongens/meisjes;
- het niveau van de jongeren;
- de precieze vraag en aan welke trajecten behoefte is;
- welke projecten maatwerk bieden;
- aanpassing trajecten of het opzetten van nieuwe;
- welke trends er te bespeuren zijn.

Voor wat betreft het behandelen (en coördineren) van cases moesten de casemanagers:

- zorgdragen voor het indiceren van het juiste niveau van de jongeren;
- op indicatie van het WEB de jongeren in het juiste traject plaatsen;
- een 'aanbod op maat' bieden (vanuit verschillende disciplines) voor de betreffende jongere;
- rapporteren aan het WEB over de voortgang van de cases².

5.2 De knelpunten (op basis van Evaluatie Spinteam)

- *Positionering en methodiek*

In de eerste opzet is de gemeente verantwoordelijk gesteld voor de aansturing van het Spinteam. Deze constructie werkte niet naar tevredenheid van de casemanagers, omdat zij meenden dat de gemeente onvoldoende vakinhoudelijke ondersteuning kon bieden. Vanaf januari 2001 is 't Schip verantwoordelijk gesteld voor de aansturing. De casemanagers hebben dit ervaren als een duidelijke verbetering. Onder begeleiding van 't Schip, is begin 2001 gestart met de methodiek: casemanagement als programma-coördinatie. Daarnaast is in het najaar van 2000 in overleg met het veld de principe uitspraak gedaan om zaken die (qua uitvoering) in het veld thuishoren ook, als het enigszins kan, daar neer te leggen.

- *Geen duidelijke taakverdeling binnen het team*

Afspraken over de toewijzing van jongeren aan de casemanagers hebben, wat betreft het Spinteam, te lang op zich laten wachten. Over de communicatie tussen de casemanagers zijn pas medio 2000 formele afspraken gemaakt.

- *Ontbreken van methodiek en afspraken*

Het team heeft, volgens eigen zeggen, niet beschikt over een herkenbare methodiek, duidelijke doelstellingen en criteria voor de in- en uitstroom. Ook is er nooit sprake geweest van een duidelijke opdracht met meetbare resultaten en een duidelijke procedure vanuit het WEB. Wel was sprake van een vaste procedure voor het Spinteam.

- *Regelgeving hulpverlening belemmert adequaat hulpaanbod*

De casemanagers signaleren dat de hulpverlenende instanties onderling slecht communiceren en dat regelgeving belemmerend werkt. Volgens de casemanagers handelen de hulpverlenende instanties te veel uit eigen belang in plaats van in het belang van de jongere.

- *Ontbreken van praktische ondersteuning en faciliteiten*

De casemanagers vinden dat zij zich te veel hebben moeten bezighouden met problemen in de facilitaire sfeer, zoals het ontbreken van ruimte, computers, telefoons, etc.

Noot 2 (Memo WEB-vergadering, 14 juni 2000.)

5.3 Knelpunten (analyse DSP)

- *Samenstelling team*

Het Spinteam kreeg in opdracht van het WEB jongeren doorverwezen 'waar de instellingen niet meer uitkomen'. In de praktijk ging het om jongeren met meervoudige problematiek die meestal een lang verleden hadden met de hulpverlening en overal vast waren gelopen. De problematiek van de jongere was complex.

Oplossingsrichtingen moesten veelal geboden worden vanuit verschillende disciplines.

Het opstellen van een hulpverleningsplan vereiste van de casemanagers deskundigheid op het terrein van diagnosestelling, als ook gedegen kennis van het aanbod van de instellingen. De casemanagers moesten het proces van hulpverlening kunnen bewaken. Wanneer verschillende instellingen een deel/module leverden van het traject dienden de casemanagers toe te zien op een goede afstemming tussen de instellingen (bijvoorbeeld tussen Jeugd en Gezin, RIAGG en jeugdreclassering).

De diagnose en procesbegeleiding vereiste al met al een specifieke deskundigheid. De leden van het Spinteam zijn hier vanuit de eigen werkachtergrond wellicht onvoldoende op voorbereid geweest.

Naast het indiceren van individuele jongeren werd van de teamleden verwacht dat zij de knelpunten in het aanbod zouden analyseren en daarover zouden rapporteren aan het WEB. Deze taak drukte te zwaar op het team. Tijdgebrek speelde mee, maar vermoedelijk ook het feit dat de teamleden niet de achtergrond hebben om dergelijke analyses te maken.

- *Onvolledige registratie en doelgroepdefinitie*

Het Spinteam heeft veelal te maken gehad met de jongeren die bij de reguliere hulpverleningsinstellingen waren vastgelopen. Er is geen registratie bijgehouden van de redenen dat jongeren vastliepen, de redenen dat jongeren niet geholpen konden worden door reguliere instellingen en het aantal jongeren dat na screening door het Spinteam is terug- of doorverwezen naar de reguliere voorzieningen.

Daarnaast zijn er 'vrij summier' afspraken zijn gemaakt over welke jongeren onder de hoede vallen van respectievelijk het Spinteam, de vangnetten en het WEB. De doelgroepdefinities kunnen vollediger worden uitgewerkt.

6 Toekomstscenario

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat een toekomstscenario beschreven dat gericht is op het verbeteren van de vangnetstructuur 12 tot 23 jarigen ofwel het verbeteren van (werkwijze en samenwerking binnen en tussen) de Jteams, onderwijsvangnetten en het WEB.

Het toekomstscenario is tot stand gekomen op basis van een analyse van schriftelijk materiaal en gesprekken met vertegenwoordigers van de instellingen en organisaties die betrokken zijn bij de vangnetten. In een reeks van groeps- en individuele gesprekken zijn verschillende varianten van dit toekomstscenario besproken. Doel van de gesprekken was tweeledig. Enerzijds moest er een heldere vangnetstructuur worden vastgelegd, waardoor het aanbod aan de doelgroep verbeterd zou worden. Anderzijds moest de toekomstige vangnetstructuur kunnen rekenen op een draagvlak van alle betrokken partijen. In dit kader moeten de ontwikkelingen rond en van het BJZ en het RMC worden genoemd. Beide ontwikkelingen zijn van invloed op de vangnetstructuur 12 tot 23 jarigen, en meer specifiek op de kwaliteit van het aanbod aan de doelgroep.

Het Platform 12+ heeft er unaniem voor gekozen niet te wachten tot de ontwikkelingen zijn uitgekristalliseerd. Dat neemt niet weg dat (de uitkomsten van) de ontwikkelingen wel kritisch gevolgd blijven worden. Zowel door het Platform 12+ als door de afzonderlijke vangnetten. In hoofdstuk 8 staan voorstellen gericht op het evalueren van de vangnetstructuur. Bij de evaluatie zal extra aandacht worden besteed aan de vraag in welke mate de nieuwe vangnetstructuur de deskundigheid van de verschillende instellingen (o.a. Jarabee, Mediant, Raad voor de Kinderbescherming, Leerplicht) vertegenwoordigt.

Hoofdstuk 6 start met een opsomming van de uitgangspunten voor de toekomst die voor de gehele vangnetstructuur gelden.

In paragraaf 6.3. staat hoe de toekomst eruit zou moeten zien voor de Jteams. In paragraaf 6.4 wordt kort ingegaan op de onderwijsvangnetten. De uitgangspunten die betrekking hebben op de toekomst van het WEB komen in paragraaf 6.5 aan bod.

Het toekomstscenario dat in het komende hoofdstuk staat beschreven kan niet alle knelpunten onmiddellijk aanpakken. In hoofdstuk 7 komen de knelpunten aan de orde die op korte termijn niet opgelost zullen worden door het verbeteren van de samenwerking en structuur rond de vangnetten.

6.2 Uitgangspunten voor de toekomst

Sterke samenstelling onderwijsvangnetten en Jteams

Uitgangspunt is dat de onderwijsvangnetten en Jteams een brede samenstelling hebben, waardoor het WEB als een echt 'ultiem vangnet' kan functioneren. De onderwijsvangnetten zijn al breed opgezet, maar de Jteams dienen versterkt te worden. In de meest optimale situatie hebben de onderwijsvangnetten en Jteams een gelijk niveau wat betreft de vertegenwoordiging van jeugdhulpverlening/zorg in de vangnetten (paragraaf 6.3 en 6.4).

Heldere taken en doorverwijzingcriteria

De onderwijsvangnetten en de Jteams hebben de taak om in een zo vroeg mogelijk stadium problemen van jongeren te signaleren. Zij dienen op korte termijn een (preventief)hulptraject aan te bieden (paragraaf 6.3 en 6.4). Alleen de meest problematische doelgroep, die valt onder de doorverwijzingcriteria voor het WEB, wordt doorverwezen naar het WEB (paragraaf 6.5.3).

Afstemming tussen onderwijsvangnetten en Jteams

De samenwerking en afstemming tussen de onderwijsvangnetten en Jteams wordt verbeterd doordat de voorzitters van de Jteams de taak krijgen om informatie op te vragen bij de onderwijsvangnetten en informatie terug te koppelen naar de onderwijsvangnetten. De onderwijsvangnetten maken intern afspraken over wie de verantwoordelijkheid heeft voor de uitwisseling met de Jteams. Deze persoon is contactpersoon voor de Jteams voor het betreffende onderwijsvangnet.

Door een betere afstemming en informatie-uitwisseling tussen de Jteams en onderwijsvangnetten wordt voorkomen dat jongeren onnodig in meerdere vangnetten worden besproken (paragraaf 6.3).

(Controle op) gebruik van De Draad

Een tweede voorwaarde voor goede samenwerking tussen de onderwijsvangnetten, Jteams en het WEB is dat alle deelnemende partijen zorgdragen voor het tijdig, consequent en volledig invullen van De Draad. In het convenant zal een paragraaf worden opgenomen over registratie en evaluatie. Onderdeel daarvan wordt het registeren van het gebruik van De Draad door de verschillende vangnetten.

WEB krijgt een procesbegeleider

De procesbegeleider coördineert de WEB vergaderingen, bewaakt de voortgang van (hulpverlenings-) trajecten en roept indien nodig een Multi Disciplinair Team bijeen (paragraaf 6.5.2).

Instellingen die deelnemen aan vangnetten hebben inspanningsverplichting

Organisaties die participeren in onderwijsvangnetten, Jteams en het WEB hebben een inspanningsverplichting die vastgelegd is in een convenant. Deze inspanningsverplichting bestaat uit:

- a de ureninzet;
- b verantwoordelijkheid voor eigen instellingenaanbod (inhoudelijk/capaciteit/mandaat);
- c beschikbaar stellen van gegevens voor o.a. evaluatie;
- d mede verantwoordelijkheid voor het behalen van resultaten.

Platform 12+

Signalen over lacunes en knelpunten in het hulpaanbod voor 12-23 jarigen worden door de onderwijsvangnetten, de Jteams en het WEB doorspeeld naar het Platform 12+. Zij zijn vervolgens verantwoordelijk voor het vinden van oplossingen voor gesignaleerde knelpunten op tactisch beleidsniveau.

6.3 Gewenste situatie: Jteams

In hoofdstuk 3 zijn een aantal 'interne' en 'externe' factoren beschreven die van invloed zijn op het nog niet optimaal functioneren van de Jteams. Als belangrijke externe knelpunten zijn de wachtlijsten bij de jeugdhulpverlening en het krappe aanbod van outreachende werkers genoemd. Mede hierdoor is een situatie ontstaan waarin de Jteams de problematiek van jongeren wel

signaleren, maar een tijdig en passend aanbod regelmatig uitblijft. In hoofdstuk 7 komen deze externe knelpunten aan de orde.

In de onderstaande paragraaf wordt specifiek aandacht besteed aan 'interne factoren' bij de Jteams die versterking verdienen. Het gaat dan vooral om de samenstelling van de Jteams (wie zien de deelnemers?), de afstemming met de onderwijsvangnetten en het gebruik van De Draad.

Deelnemers structureel

In de gewenste situatie zijn de structurele deelnemers: medewerkers van instellingen/functies die in de stadsdelen werken en direct contact hebben met jongeren. De volgende instellingen zijn vertegenwoordigd in alle Jteams:

- Wijkwelzijnsorganisaties (jongerenwerk);
- De Rots (specifiek jongerenwerk);
- Politie (jeugdagent);
- Gemeente (leerplicht, RMC);
- BJZ (ambulante werkers) ;
- CWI (uitstroomteam);
- GGZ³.

Overwogen kan worden om de Jteams verder te versterken met:

- allochtonenteam (hulpverlener die contacten kan leggen met ouders/gezin);
- verslavingszorg;
- algemeen maatschappelijk werk (in verband met aanbod voor Multi Problem Gezinnen).

Er bestaat nog geen zicht op de mogelijkheden van en het aantal uren dat het Algemeen Maatschappelijk Werk, het allochtonenteam, de GGZ en de instellingen voor arbeid en inkomen en de verslavingszorg kunnen participeren in de Jteams.

Bureau Jeugdzorg heeft aangegeven voor vertegenwoordiging in alle Jteams te zorgen. In ieder Jteam zal een ambulante werker van BJZ deelnemen, die tevens de intake van de jongeren verzorgt die via het Jteam worden aangemeld bij BJZ.

Deelnemers op uitnodiging

Evenals in de huidige opzet kunnen de Jteams er voor kiezen om gastdeelnemers uit te nodigen, wanneer de problematiek van de aangemelde jongeren daar aanleiding toe geeft. Bij gastdeelnemers kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het arbeidsbureau. Deskundigheid op het terrein van jonge vluchtelingen (tot 23 jaar) ontbreekt in de Jteams en zal gezien de toenemende problematiek van deze doelgroep in de toekomst vaker en sneller betrokken moeten worden bij het aanbod op wijkniveau. Op basis van een evaluatie zal moeten blijken of deze deskundigheid in de vaste samenstelling van de Jteams moet worden opgenomen.

Noot 3 Op dit moment neemt een outreachende werker van GGZ (sector Mediant) deel aan één van de Jteams. Hoewel de inbreng en deskundigheid van deze werker van groot belang wordt geacht, beschikt de werker over onvoldoende uren om deel te nemen aan alle Jteams.

Ten slotte zal door de komst van BJZ een aantal instellingen die in de huidige opzet behoren tot de gastdeelnemers (bijvoorbeeld Raad voor de Kinderbescherming, St. Jeugd en Gezin) door de vaste deelnemer van BJZ vertegenwoordigd kunnen worden. Gezien de specifieke kennis en betrokkenheid van de RvdK en St. Jeugd en Gezin bij de doelgroep, kan het echter noodzakelijk blijven om deze instellingen als gastdeelnemer uit te nodigen.

Taken van de voorzitter

- verzorgt de inhoudelijke voorbereiding van de vergaderingen van de Jteams;
- inventariseert voorafgaand aan de vergadering welke jongeren uit het betreffende stadsdeel zijn aangemeld in de Draad;
- maakt een korte inventarisatie van de problemen, hulptrajecten en instellingen waarmee de jongere tot dan toe te maken heeft gehad;
- neemt zo nodig vooraf contact op met de voorzitter van een onderwijsvangnet om informatie op te vragen over de jongere;
- is voorzitter van de vergadering van het Jteam;
- controleert het consequent, volledig en tijdig invullen van De Draad m.b.t. alle jongeren die aangemeld en besproken zijn en/of een aanbod krijgen via het Jteam (de invoering kan, maar hoeft niet perse door de voorzitter uitgevoerd te worden, de controle op de invoering wel);
- wanneer in een Jteamvergadering wordt besloten dat een jongere een aanbod krijgt via het Jteam dan wordt deze informatie binnen een week teruggekoppeld en afgestemd met het betrokken onderwijsvangnet;
- houdt zicht op (de voortgang van) het aanbod dat via het Jteam aan jongeren wordt gedaan;
- meldt structurele problematiek bij het Platform 12 +⁴.

De voorzitter voldoet aan de volgende eisen:

- heeft gedegen kennis van de praktijk en het aanbod gericht op de doelgroep;
- heeft kennis van het beleid gericht op de doelgroep;
- heeft betrokkenheid bij de doelgroep;
- is in staat om, samen met het Jteam, voor de aangemelde/gesignaleerde jongeren een plan van aanpak op te stellen dat uitgevoerd wordt door een van de deelnemers aan het Jteam en/of door te verwijzen naar een niet-deelnemende instelling; en/of op basis van de doorverwijzingscriteria het WEB in te schakelen;
- heeft draagvlak bij de betrokken organisaties⁵.

Het secretariaat

Taken van secretariaat zijn:

- de organisatorische voorbereiding van de vergaderingen van het Jteam;
- verslaglegging van de vergadering.

Noot 4 Het volgen van het functioneren van de Jteams is onderdeel van de controlerende taak van de procesmanager. De procesmanager meldt bij het Platform 12+ wanneer er sprake is van structurele problemen bij een of meerdere Jteams.

Noot 5 Het Wijkwelzijnswerk levert bij voorkeur de voorzitter(s) van de Jteams, mits hiervoor voldoende draagvlak bestaat bij de deelnemende instanties. Na overleg met de deelnemende instanties wordt in het convenant opgenomen welke organisatie verantwoording draagt voor het voorzitterschap.

6.4 Gewenste situatie: onderwijsvangnetten

De deelnemers

De onderwijsvangnetten kunnen rekenen op een sterke en brede vertegenwoordiging van de instellingen die zich bezighouden met de doelgroep. De huidige samenstelling van de onderwijsvangnetten voldoet en dient te worden voortgezet. De samenwerking tussen de deelnemers vanuit het onderwijs en de overige instellingen verloopt naar wens en verdient eveneens te blijven bestaan.

De werkwijze

De werkwijze van de onderwijsvangnetten is in theorie goed, maar werkt volgens betrokkenen in de praktijk nog niet altijd optimaal. Vooral de schoolinterne communicatie in het kader van de zorgstructuur zou nog eens kritisch bekeken kunnen worden. De interne organisatie en communicatie van scholen valt buiten de onderzoeksopdracht, zodat deze rapportage op dit punt geen uitgewerkte verbeterpunten bevat. Hieronder staan wel een aantal suggesties die onze gesprekspartners uit het onderwijs hebben gedaan en wellicht meegenomen kunnen worden bij een interne evaluatie naar het functioneren van de onderwijsvangnetten.

- Op (een aantal) scholen kan de interne communicatie in het kader van de zorgstructuur verbeterd worden door de voorzitters van de vangnetten verantwoordelijk te maken voor structurele informatie-uitwisseling tussen de leerlingbegeleiders, de coördinatoren van de leerlingbegeleiders en de vangnetten c.q. voorzitters van de vangnetten.
- Er moeten criteria voor inbreng in de onderwijsvangnetten komen, die voor alle scholen en locaties gelden. Een belangrijk criterium zou moeten zijn dat de leerling problemen heeft op leefgebieden buiten het onderwijs. Alleen schoolverzuim is niet voldoende reden voor inbreng. Maar wanneer men bijvoorbeeld vermoedt dat de oorzaak van het schoolverzuim buiten het onderwijs gezocht moet worden (gedragsproblemen, crimineel gedrag, seksueel misbruik, verslaving, meervoudige problematiek binnen het gezin etc.) dan komt een leerling in aanmerking voor aanmelding bij een vangnet. Vanzelfsprekend komen leerlingen die (nog) geen problemen hebben in het onderwijs, maar wel problemen op de bovengenoemde terreinen ook in aanmerking voor bespreking in de onderwijsvangnetten.
- Het ROC werkt momenteel aan het oplossen van een aantal interne knelpunten, waaronder het verbeteren van de intake, scholing voor de mentoren en verbeteren van de trajectbegeleiding.

De samenwerking en afstemming met de Jteams en het WEB

Samenwerking en afstemming tussen de onderwijsvangnetten en Jteams zou beter moeten. Er moet voorkomen worden dat jongeren in verschillende vangnetten worden besproken zonder dat er informatie uitwisseling plaatsvindt. Het aantal jongeren dat wordt besproken in de onderwijsvangnetten ligt veel hoger dan in de Jteams. Het ligt daarom voor de hand om de Jteams de taak te geven om met de onderwijsvangnetten contact op te nemen voor het uitwisselen van informatie over jongeren (zie verder paragraaf over Jteams).

Verder stellen wij voor dat de onderwijsvangnetten intern afspraken maken over wie de verantwoordelijkheid heeft voor de contacten met de Jteams. Deze persoon wordt vaste contactpersoon voor de Jteams voor het betreffende onderwijsvangnet.

Een tweede voorwaarde voor goede samenwerking met de Jteams en het WEB is het consequent en volledig invullen van De Draad. In de convenant

zal een paragraaf worden opgenomen over registratie en evaluatie. Onderdeel daarvan wordt het registreren van het gebruik van De Draad door de verschillende vangnetten. Voorstel is dat de eerste tussentijdse evaluatie reeds gegevens oplevert over het gebruik van De Draad (zie hoofdstuk 8).

6.5 De gewenste situatie: WEB

6.5.1 Deelnemers en doelstelling

De kernelementen van het toekomstscenario voor het WEB zijn door duidelijkere instroom criteria, selecte groep deelnemers, toevoegen van een procesmanager aan het WEB en het gebruik maken van Multi Disciplinaire Overleggen.

De deelnemers

De deelnemende instellingen worden vertegenwoordigd door professionals die goed op de hoogte zijn van de problemen van de doelgroep en de praktijk. Gestreefd wordt naar één deelnemer per leefgebied. De deelnemers hebben mandaat om namens de eigen instelling afspraken te maken (dus ook voor collega's). Bovendien krijgen de deelnemers van de eigen instellingen voldoende mogelijkheden voor overleg met en overdracht naar collega's binnen de instellingen. Deze afspraken gelden als inspanningsverplichting van de instellingen en worden vastgelegd in een convenant.

Vaste deelnemers van het WEB⁶:

- procesmanager;
- Jeugdzorg (bij voorkeur een intake- medewerker BJZ)⁷;
- Gemeente (RMC)⁸;
- Onderwijs (ROC)⁹;
- Politie/Justitie (bij voorkeur jeugdzorg coördinator politie);
- CWI (namens uitstroomteams in stadsdelen);
- GGZ.

De doelstellingen

- Het WEB beoogt een passend aanbod te bieden voor alle jongeren die qua problematiek een zware aanpak rechtvaardigen (en vallen onder de doorverwijzingscriteria).
- De aanpak heeft betrekking op alle leefgebieden van de jongere te weten, wonen, scholing, arbeid, gezondheid, tijdsbesteding, sociale omgeving, inkomen en criminaliteit.

Noot 6 Zoals eerder genoemd doet het AMW, o.a. via de specifieke aanpak voor Multi Problem Gezinnen, een belangrijk aanbod aan de doelgroep. Of deelname van het AMW aan het WEB en/of de Jteams mogelijk en noodzakelijk is, zal moeten blijken uit de gesprekken die met het AMW en andere betrokken organisaties gevoerd worden in het volgende traject.

Noot 7 Gezien de problematiek van de jongeren die terecht komen bij het WEB is ook de inbreng en deskundigheid van de GGZ (o.a. Mediant), Jarabee en de Raad voor Kinderbescherming noodzakelijk. Er zal kritisch gevolgd en onderzocht moeten worden of BJJ inderdaad de inbreng en deskundigheid van de GGZ, Jarabee en de RvdK kan representeren in het WEB. In de interne tussentijdse evaluatie zal dit vraagstuk aan de orde komen.

Noot 8 Het Platform 12+ benadrukt het belang van de deskundigheid en deelname van het RMC in het WEB. Of dit op korte termijn haalbaar is, hangt af van de snelheid waarmee de RMC-functie in Enschede verder ontwikkelt. Het is aan te raden om een leerplichtambtenaar deel te laten nemen in het WEB tot dat duidelijk is dat de RMC-functionaris in staat is het hele werkveld te overzien.

Noot 9 Met vertegenwoordigers uit het onderwijsveld zal nog worden gesproken over de opties. Mogelijk moeten er ten minste twee deskundigen (onderwijs, leerplicht) in het WEB plaatsnemen.

- De aanpak sluit aan bij de mogelijkheden van de jongeren zelf, bevordert de zelfredzaamheid en versterkt het maatschappelijk aanvaardbaar gedrag.
- Jongeren dienen in een maatschappelijke positie komen te verkeren, die voldoet aan hun mogelijkheden en behoeften en die voor de samenleving acceptabel is.

De meerwaarde van het WEB is dat:

- de aanwezige expertise gedeeld kan worden;
- een passend aanbod gecreëerd wordt voor de doelgroep;
- er afstemming plaatsvindt doordat instellingen gezamenlijk afspraken maken over verantwoordelijkheden;
- de inzet van de instellingen kritisch wordt gevolgd en de voortgang van de uitvoering wordt bewaakt.

6.5.2 WEB met procesmanager

Het WEB wordt versterkt met een procesmanager. Doel daarvan is het verbeteren van coördinatie en overleg, waardoor een sluitende aanpak ontstaat (mits de wachtlijstenproblematiek wordt opgelost!).

De procesmanager zal de WEB-vergaderingen coördineren, indien nodig een Multi Disciplinair Overleg (MDO) organiseren en de voortgang van de hulpverleningsplannen bewaken.

De verantwoordelijkheid voor de jongere is en blijft bij de instellingen. Op het moment dat er geen passende oplossing voorhanden is, blijft de instelling die de jongere ingebracht heeft, verantwoordelijk.

Structurele problemen op uitvoerend niveau worden door de procesmanager gemeld bij het Platform 12+.

Het Platform 12+ is verantwoordelijk voor het vinden van oplossingen op tactisch beleidsniveau, problemen die op tactisch beleidsniveau niet kunnen worden opgelost draagt het Platform 12+ over aan het strategisch niveau.

De procesmanager

De procesmanager heeft de volgende taken:

- inventariseert welke jongeren zijn aangemeld op de Draad¹⁰;
- maakt voorafgaand aan een WEB vergadering een korte inventarisatie van de problemen, hulptrajecten en instellingen waarmee de jongere tot dan toe te maken heeft gehad;
- roept, indien nodig, een Multi Disciplinair Overleg bij elkaar;
- bewaakt voortgang van het hulpverleningsproces;
- meldt structurele problematiek bij het Platform 12+¹¹.

De procesmanager voldoet aan de volgende eisen:

- heeft gedegen kennis van het aanbod gericht op de doelgroep;
- heeft gedegen kennis van het beleid gericht op de doelgroep;
- heeft betrokkenheid bij de doelgroep;
- is in staat om, samen met betrokken deelnemers, een zo compleet mogelijk plan van aanpak op te stellen;

Noot 10 De verantwoordelijkheid voor het tijdig, volledig en systematisch invullen van De Draad ligt bij de afzonderlijke vangnetten Jteams, onderwijsvangnetten, WEB. De projectmanager van het WEB meldt structurele problemen op dit terrein aan bij het Platform 12+.

Noot 11 Toevoeging: bij Jteams, onderwijsvangnetten en WEB.

- kan overzicht houden op een groot aantal hulpverleningsplannen en de rol daarbinnen van de betrokken organisaties;
- heeft draagvlak bij de betrokken organisaties.

De voorzitter

- organiseert de WEB vergaderingen in samenwerking met het secretariaat;
- is voorzitter¹² van de WEB vergadering.

Eisen aan het voorzitterschap:

- kan een vergadering technisch voorzitten;
- heeft een onafhankelijke positie t.o.v. de deelnemers aan het WEB;
- heeft voldoende draagvlak bij de samenwerkingspartners.

Het secretariaat

Taken van secretariaat in samenwerking met de procesmanager (en voorzitter) zijn:

- het voorbereiden en organiseren van de WEB bijeenkomsten;
- verslaglegging van de WEB bijeenkomsten;
- het voorbereiden en organiseren van het Multi Disciplinair Overleg;
- verslaglegging van de MDO bijeenkomsten;
- aanspreekpunt voor andere organisaties.

Eisen aan het secretariaat:

- kan gedegen administratieve ondersteuning bieden;
- heeft zicht op aanbod, beleid en problematiek met betrekking tot de doelgroep;
- heeft voldoende fte voor organisatietaken met betrekking tot het WEB en de MDO.

Voorstel

Het voorstel is om het secretariaat en het voorzitterschap/ procesmanagement van het WEB te laten verzorgen door de stedelijke welzijnsorganisatie De Rots.

De functie van voorzitter en procesmanager kunnen vervuld worden door één persoon, maar dit is zeker geen noodzaak¹³.

6.5.3 Doelgroep en doorverwijzingcriteria

Doelgroep

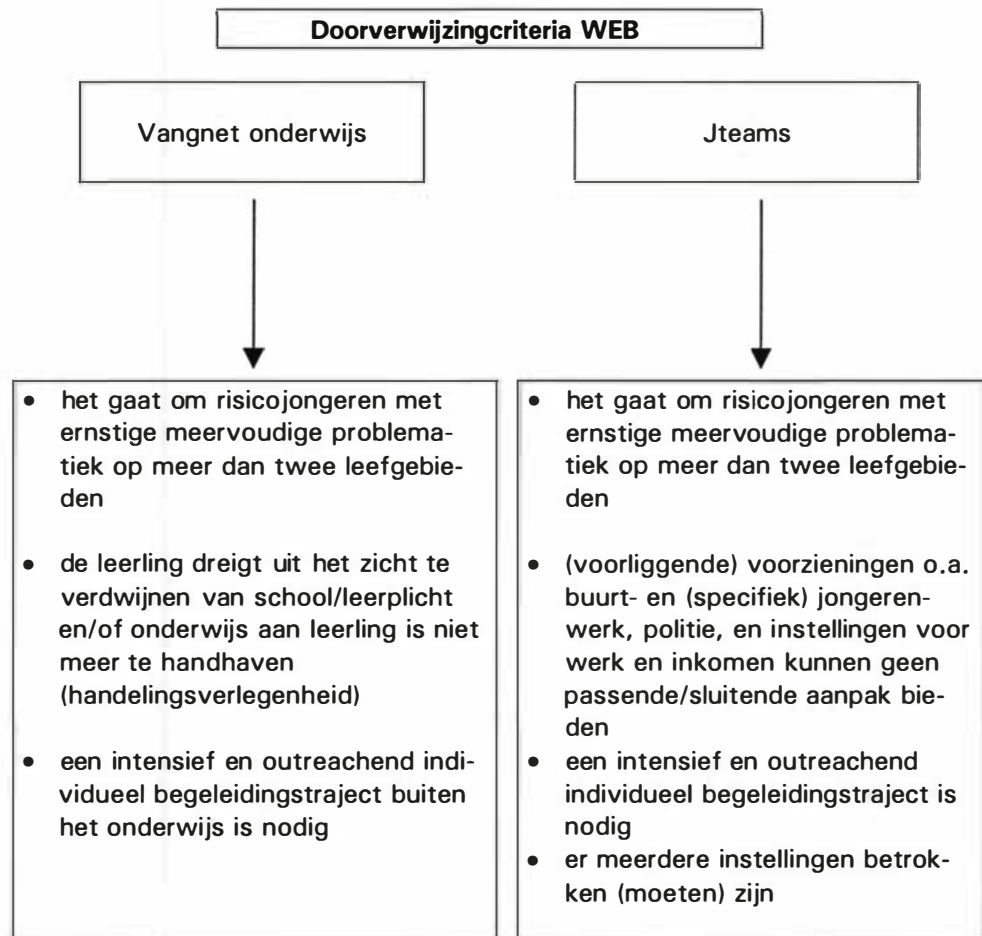
De doelgroep van het WEB zijn de risicojongeren waarbij sprake is van ernstige meervoudige problematiek (zie verder doorverwijzingcriteria).

Doorverwijzingcriteria naar het WEB

Het WEB komt in beeld op het moment dat de Jteams- en onderwijsvangnetten geen passend aanbod kunnen doen.

Noot 12 Het Platform 12+ adviseert het voorzitterschap en procesmanagement door twee verschillende personen te laten uitvoeren, gezien het grote aantal jongeren dat aangemeld is bij het WEB en de vermoedelijk zware taak van de procesmanager. Verder zal er door de betrokkenen nog overleg gevoerd moeten worden over de instelling(en) die verantwoordelijk worden voor de functies.

Noot 13 De Rots kan gezien worden als onafhankelijke partij zolang zij niet in het WEB vertegenwoordigd is. Als er toch voor wordt gekozen om bijvoorbeeld het specifiek jongerenwerk deel te laten nemen aan het WEB dan ontstaat er een nieuwe situatie.

6.5.4 De werkwijze en het MDO

Werkwijze WEB

- De onderwijsvangnetten en Jteams melden jongeren aan via de Draad vlg. gestelde instroomcriteria.
- De voorzitter (procesmanager) van het WEB zet de aangemelde jongeren op de agenda.
- De deelnemers aan de bespreking in het WEB formuleren een zo volledig mogelijk beeld van de jongere op de verschillende leefgebieden en spreken af welke acties van welke instellingen verwacht worden.
- Streven is om, voor iedere aangemelde jongere, een traject af te spreken waarvoor één van de deelnemende instellingen verantwoordelijk is.
- Afspraken rond het traject worden vastgelegd. Het gaat hierbij om het maken en afstemmen van afspraken, vastleggen en volgen van de jongere gedurende het traject.
- Jongeren die niet door het WEB geholpen kunnen worden, worden aangemeld voor een MDO.
- Knelpunten en witte plekken worden gesignaleerd en doorgegeven aan het Platform 12+.

Multi Disciplinair Overleg

Wanneer de problematiek dermate ingewikkeld is dat de WEB vergadering er niet uit komt krijgt de procesmanager de opdracht een Multi Disciplinair Overleg (MDO) bij elkaar te roepen binnen 14 dagen. Dit overleg bestaat uit de direct betrokken uitvoerders die de cliënt kennen. Men wordt dus op kennis van de inhoud van het probleem uitgenodigd.

Een MDO:

- maakt een plan van aanpak;
- is verantwoordelijk voor een passende oplossing.

Wanneer de geformuleerde oplossing niet direct gerealiseerd kan worden, wordt gekozen voor een tussenoplossing. Een mogelijkheid is dan dat de instelling die de jongere ingebracht heeft verantwoordelijk blijft.

Wanneer het ontbreken van aanbod een structureel probleem blijkt te zijn, wordt het in het netwerk 12+ aan de orde gesteld.

Criteria doorverwijzing MDO

- het WEB netwerk biedt geen sluitende aanpak;
- aard van de problematiek vraagt om aanpak individuele bespreking.

Het verschil tussen een vangnet en het MDO is dat in het vangnet vertegenwoordigers zitten van instellingen en altijd goed met hun achterban moeten overleggen. Bij een MDO zitten direct betrokkenen om de tafel.

7 Openstaande vragen

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staan de knelpunten en vragen samengevat die op korte termijn niet opgelost kunnen worden met het verbeteren van de afspraken rond de vangnetstructuur. De knelpunten en vragen hebben betrekking op het aanbod aan jongeren met ernstig meervoudige problematiek en meer specifiek op het:

- aanbod vanuit de instellingen van outreachende werkers;
- aanbod vanuit de instellingen van Individuele Traject Begeleiding;
- aanbod aan jeugdigen uit Multi Problem en overlastgevende Gezinnen;
- aanbod aan jonge vluchtelingen tot 23 jaar;
- samenwerking tussen voorzieningen lokaal jeugdbeleid en BJZ;
- wachtlijstproblematiek.

Er is gedurende het onderzoek veel informatie boven tafel gekomen over het aanbod. Een voorzichtige eerste analyse wijst in de richting van een tekort aan outreachende werkers die daadwerkelijk aan de slag kunnen met jongeren met meervoudige problemen of die jongeren 'aan de hand kunnen nemen en begeleiden naar een passend aanbod'. De creatieve inzet van outreachende werkers wordt met name gemist bij de begeleiding van de doelgroep die niet gemotiveerd (meer) is voor hulp, psychosociale problemen heeft en/of afkomstig is uit overlast gevende Multi Problem Gezinnen.

Daarnaast komt uit gesprekken met professionals naar voren dat Individuele Traject Begeleiding (ITB) een onmisbaar aanbod is voor de doelgroep van het WEB. De doelgroep van het WEB bestaat uit risicjongeren met meervoudige problematiek. Regelmatig is er sprake van psychosociale problemen en/of problemen met sociale vaardigheden. Om deze jongeren te begeleiden of terug te begeleiden naar onderwijs of arbeidsmarkt is vaak intensieve, individuele en langdurige begeleiding nodig.

Verschillende instellingen in Enschede hebben een aanbod dat (deels) gebaseerd is op individuele trajectbegeleiding. Helaas is er ook sprake van wachtlijsten. In paragraaf 7.2 zijn de gesignaleerde knelpunten en vragen in vier punten samengevat. Deze punten vormen de input voor de geplande evaluaties.

7.2 Openstaande vragen

- *Outreachende werkers:* Zijn er in Enschede voldoende outreachende werkers beschikbaar om de jeugdigen met meervoudige problematiek te bereiken en een aanbod te doen of te begeleiden/door te verwijzen naar een aanbod?

Hoe staat het in dit opzicht met het aanbod van BJZ, Mediant en (specifiek) jongerenwerk?

- De *politie* vraagt aandacht voor de problematiek van overlastgevende Multi Problem Gezinnen en jeugdigen uit deze gezinnen. Gezien de complexe problematiek van de gezinnen/jeugdigen en de problemen die zij veroorzaken in hun leefomgeving wordt van betrokken professionals veel gevraagd. Het aanbod aan deze jeugdigen schiet volgens een politievertegenwoordiger tekort, omdat de medewerkers van jongerenwerk, jeugdhulp/zorg - te weinig ruimte hebben op de situatie toegesneden (creatief) en intensief aanbod te doen aan deze doelgroep. De politie wil haar bemoeienis met de overlastgevende (Multi Problem Gezinnen en hun) jeugdigen beperken tot haar politietaken, maar constateert dat de politie te vaak moet inspringen in situaties waar adequate hulp ontbreekt.
- *Individuele trajectbegeleiding (in het onderwijs)*. Als onderdeel van preventie van vroegtijdig schooluitval, is de zorgstructuur in het onderwijs uitgebreid. Moeten scholen, bijvoorbeeld het ROC, gezien de toenemende problematiek van schooluitval, een (breder) aanbod trajectbegeleiding doen? BJZ lijkt de meest aangewezen organisatie om een eventueel aanbod van Intensieve Traject Begeleiding (ITB) aan te bieden. Wat zijn de mogelijkheden hiertoe? En hoe moet er vervolgens omgegaan worden met de contra-indicatie die voor BJZ geldt: 'het gebrek aan motivatie van de jongere'.
- *Wachlijsten*. Op dit moment zou er sprake zijn van wachlijsten bij BJZ, Mediant, coachteam, moederproject, T-team. BJZ werkt momenteel aan het oplossen van de wachlijstproblematiek, met extra financiële middelen van de provincie. Er bestaat nog geen zicht op de termijn waarop de wachlijsten voor de jeugdhulpverlening daadwerkelijk zijn opgelost. Wanneer een plan van aanpak van het WEB/MDO niet direct gestart kan worden als gevolg van een wachlijst, blijft de instelling die de jongere heeft aangemeld verantwoordelijk. De jongeren blijft dan wel in beeld, maar krijgt op korte termijn geen aanbod. Hoe lang mag zo een situatie voortduren?
- *Samenhang lokaal en regionaal aanbod*. De samenwerking en afstemming tussen lokale voorzieningen/lokaal jeugdbeleid (o.a. jongerenwerk, specifiek jongerenwerk) en de regionale Bureaus Jeugdzorg is nog onvoldoende uitgewerkt. Hoe staat het met de kwaliteit van het aanbod van de eerste lijnsinstellingen, als het gaat om het hulp- en zorgaanbod voor risicjongeren met meervoudige problemen? Wat mag bijvoorbeeld verwacht worden van het (specifiek)jongerenwerk en het maatschappelijk werk? Hoe verhoudt dit aanbod zich tot de indicatiehulp?